

об'єднувало те, що вони не підкорювалися жодній зовнішній владі та діяли виключно за внутрішніми спонуканнями, висміюючи безглуздість тогочасної влади, політики, суспільного устрою своїх країн. Лялька-маріонетка, на відміну від рукавичної ляльки, у поглядах багатьох художників і філософів (від Шекспіра до Ніцше) символізує фатальну залежність від вищих сил, беспорядність та підпорядкованість ляльководу, який керує нитками її долі. Недарма саме маріонетка на початку ХХ століття надихала на створення нових театральних вистав письменників і режисерів, що прагнули до максимального придушення індивідуальності актора [7, с.17].

Протягом усієї історії театри ляльок пройшли довгий шлях розвитку: від найпростіших ритуальних, зроблених з природних матеріалів, до складних витворів бутафорського мистецтва. Але театральна лялька досі залишається загадкою для теоретиків театру: що являє собою тіло ляльки – видно всякому, а що таке лялькова душа – не знає ніхто...

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бучма О.Є. Особливості створення сценічного образу з театральними ляльками різних систем / О.Є. Бучма // Культура України. – Випуск 41, Харків : ХДАК, 2013 – С. 190 – 199.
2. Деркач О.О. У гості до Мельпомени. Навчальний посібник. Частина II. / О.О. Деркач. – Вінниця. ВДПУ, 2010. – 112 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т.В. Ковальова. – Харків: Фоліо, 2005. – 767 с.
4. Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Іван Франко; Том 41 : Літературно-критичні праці (1890—1910) / Редактор тому П.Й. Колесник — Київ: Наукова думка, 1984. – 682 с.
5. Голдовский Б. П. Энциклопедия «Куклы» / Б. П. Голдовский. – Москва: Время, 2004. – 496 с.
6. Волошин І. О. Джерела народного театру на Україні / І. О. Волошин. — Київ : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1960. – 228 с.
7. Барановська Ірина. Театр ляльок в початковій школі : навчально-методичний посібник / І.Г. Барановська. – Вінниця : ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2015. – 170 с.

Барановская И.Г., Мозгальова Н.Г. Исторические предпосылки возникновения театра кукол.

В статье исследуются исторические предпосылки возникновения кукольного искусства в Древней Греции, Античном Риме, странах Древнего Востока, рассматриваются особенности конструкции куклы-марионетки и куклы перчатки, анализируется эволюция создания типовых образов народных кукольных героев от средневековья до наших дней. Особое внимание уделяется этапу распространения вертепного кукольного искусства на Украине в конце XVI – XVII веках. Делается попытка философского осмысления значения куклы-марионетки и куклы перчатки.

Ключевые слова: театр кукол, кукла марионетка, кукла перчатка, театр теней, народные кукольники, вертеп, образ куклы.

Baranovska I.H., Mozhalova N.H. Historical background of puppet theater.

The article examines the historical background of the puppet art in Ancient Greece, Ancient Rome, Ancient East, the features of the design and puppet dolls gloves, analyzes the evolution of creating images of typical folk puppet characters from the Middle Ages to the present. Particular attention is paid to the distribution stage den puppet art in Ukraine late XVI – XVII centuries. An attempt to philosophical understanding of the value puppet dolls and gloves.

Keywords: puppet theater, puppet doll, doll glove, shadow theater, folk puppeteers, den, character dolls.

УДК 93(477)»1601-1650»

К. В. Ступко

ПРАВЛІННЯ ЯРЕМИ МОГИЛИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ІСТОРІЮ УКРАЇНИ І ПОЛОВИНИ XVII СТ.

У даній статті автор, базуючись на розробках попередників, розглядає політичну біографію молдавського господаря Яреми Могили (Ісремії Мовіле), умови його перебування на

.....
молдавському престолі і вплив на подальшу історію молдавської держави. Також розглядається вплив роду Могил на розвиток подій в Україні в першій половині XVII ст.

Ключові слова: Ярема Могила, молдавський господар, історія Молдови, Петро Могила, Річ Посполита, історія України.

Внаслідок територіальної близькості Молдови та України молдавський національний елемент нерідко відігравав значну роль в українській історії. Особливу роль у цьому відіграв боярський рід Могил (Мовіле). Зокрема, ніхто не сумнівається у значному внеску Петра Могили, митрополита, засновника Києво-Могилянської академії та захисника українського православ'я. Його дядько, Ярема Могила (Ієремія Мовіле), відомий в першу чергу як засновник Могилево-Подільського (нині районний центр Вінницької області), а також як дід неоднозначної і певною мірою трагічної постаті Яреми Вишневецького.

Ярема Могила відомий у молдовській історіографії як пропольськи налаштований господар, внесок якого в історію держави оцінюється неоднозначно. У світлі подій останніх років, коли українська держава включається в європейську спільноту, Республіка Молдова може стати одним із шляхів інтеграції України в Європейський Союз, продовжуючи, таким чином, традицію співпраці обох народів. В таких умовах ми вважаємо актуальним дослідження особи Яреми Могили як одного із родоначальників такої співпраці.

Нами не знайдено повної і вичерпної роботи, яка стосується Яреми Могили. Основним джерелом інформації про господаря Молдови стали літописи за авторством Іона Некулче [1], Грігоре Уреке [2] та Мирона Костіна [3]. Також були використані матеріали «Польського біографічного словника» [4] і ряд румуномовних праць та збірок документів [5, 6, 7, 8].

Метою даної роботи є визначення особливостей правління Яреми Могили та впливу роду Могил на історію України першої половини XVII ст.

Рід Могил у XVI ст. був відомий не тільки у Молдові. Згідно літописних даних, боярська сім'я Могили (Мовіле, Мовілешть) відома з 1499 р. Його засновником вважається Пуріче, слуга воєводи Молдавського Стефана III Великого (Штефана чел Маре). За легендою, Пуріче (молд. «блоха») врятував життя Стефану, під час бою давши йому свіжого коня. За це князь нагородив його дворянством і змінив прізвище на більш благозвучне Мовіле (молд. «пагорб») [1, с. 62]. Рід Могил був тісно пов'язаний із польськими магнатами Вишневецькими і Потоцькими, і в політиці орієнтувався на Річ Посполиту.

Згідно літописних даних, батько Яреми, Іон Могила, був великим канцлером Молдови за правління господаря Петра IV Рареша, на позашлюбній дочці якого і одружився. Протягом 1551-1552 рр. знаходився у Польщі через небезпеку політичних переслідувань.

Ні дати народження, ні даних про ранні роки життя Яреми Могили не збереглося. Перша згадка про нього датована 1579 р. як про члена ради господаря Янку Сасула [2, с. 294]. В тому ж літописі згадується, що у 1581 Я. Могила був змушений покинути територію Молдови внаслідок зміни політичної орієнтації Сасула. В березні 1582 р. Могила повернувся до Молдови, де отримав звання великого маршалка двору Янку Сасула [4, с. 564-565].

У другій половині XVI ст. політична ситуація у Молдавському князівстві була надзвичайно нестабільною. Молдавські господарі, починаючи з Штефана Великого, намагалися чинити опір Османській імперії, яка поступово наступає на Дунайські князівства – Трансільванію, Волощину і Молдову. Заради досягнення цієї мети Молдавські господарі займаються зміцненням і централізацією влади. Такі кроки вступали в протиріччя з інтересами молдавського боярства, для яких централізація влади господаря означала зменшення привілеїв і ролі в суспільстві, а в перспективі – й зникнення з політичної арени. Відповідно боярство намагалось всіляко протидіяти спробам господарів зміцнитись. Одним із варіантів такої боротьби стали змови і звернення до турецького султана за допомогою. Внаслідок цього вже при нащадках Штефана чел Маре Молдавське князівство поступово перетворюється у васала Османської імперії.

Турки не повністю позбавляли Дунайські князівства самостійності, залишаючи їм деякі риси окремішності. Зокрема, Порта нерідко закривала очі на спроби правителів князівств вийти із турецької сфери впливу, діючи, таким чином, згідно принципу «розділяй і володарюй». Разом з тим турки силоміць зміщали з престолу тих господарів, які, на їх думку, дозволяли собі занадто багато. Зокрема, у Молдавському князівстві тільки за період XVI-XVII ст. на княжінні побували 50 господарів [9, с. 69].

Господарі, однак, продовжували шукати способи звільнитись від політичного та економічного гніту Османської імперії. Деякі з них (наприклад, Петро Рареш), орієнтувались у зовнішній політиці на австрійських Габсбургів, які ініціювали утворення антитурецької Священної ліги. Частина бояр, в свою чергу, орієнтувалась на Річ Посполиту і польських королів. До пропольськи налаштованого боярства і належав рід Могил.

Орієнтація на поляків стала причиною, чому Я. Могила був змушений покинути Молдову в 1581 р. Коли в 1583 р. на трон повернувся Петро Кульгавий, Я. Могила отримав звання маршалка Країни Гірскої [4, с. 585; 2, с. 205]. Проте вже в 1591 р. великий маршалок Петра Кульгавого Бартоломео Брутті видав туркам інформацію про таємні контакти господаря з Віднем та Римом. Невідомо, чи був до них причетний Могила, але враховуючи його політичні уподобання нам здається такий факт достовірним.

90-і рр. XVI ст. стали серйозним випробуванням для Молдавського князівства. До влади прийшов Арон Тиран, згідно даних В. Статі, єврей по національності, правління якого характеризується посиленням економічного гніту [10, с. 145]. В свою чергу відбулось посилення Волощини, в якій до влади прийшов князь Михай, який отримав прізвисько «Хоробрий». Як і Стефан III Великий, Михай Хоробрий шукав спосіб протистояти Османській імперії, а з часом і повністю вийти з-під її впливу. Заручившись підтримкою Священної ліги, він уклав союз з Ароном Тираном та Сігізмундом Баторієм, правителем Семиграддя. Волоські війська нанесли туркам ряд відчутних поразок, однак, незадоволене боярство змусило господаря відмовитись від подальшої конфронтації з османами. Певний час, перечекавши, Михай продовжив боротьбу із турками [9, с. 71].

У Молдові тим часом велася активна боротьба за трон. Арона Тирана було скинуто. Певний час у 1595 р. престол князівства посів «ром» (циган) Стефан Резван, посаджений на престол князем Трансільванії Баторієм. Цим правителем була дуже незадоволена Річ Посполита, яка не входила в Священну лігу та мала свої плани на Молдавське князівство. Скориставшись вигідним моментом (бояри збирали сили для скинення Резвана), коронний гетьман Річі Посполитої Ян Замоїський ввів до Молдови значні військові сили. Разом з ним прибув і Ярема Могила [10, с. 146]. Будучи пропольськи орієнтованим боярином, який мав численні родинні зв'язки з впливовими магнатськими кланами, Ярема Могила був ідеальним кандидатом на господарювання. Причому поляки, можливо, діяли і на перспективу – якщо Могилі вдалось би утвердитись в Молдові і заснувати династію, з часом Річ Посполита могла претендувати на інкорпорацію Молдови в Польсько-Литовську державу. Ярема Могила виправдав надії своїх союзників. Він 27 серпня 1595 р. визнав Молдову «беззастережним другом Корони» [5, с. 485], а також зобов'язався сплачувати данину та утримувати польські гарнізони в Хотині та Сучаві.

Тим часом до Молдови підійшли війська кримського хана Гази II Гірея, які направив султан Мехмед III для боротьби зі Стефаном Резваном, учасником Священної ліги. Цілі татар змінилися – тепер їх завданням стало вибити з країни поляків. У жовтні 1595 р. вони підійшли до табору коронного війська під Цецорою. Через брак піхоти татари не змогли взяти табір, тому хан запросив миру. 21 жовтня 1595 р. було підписано мир, згідно якого Гази II Гірей визнавав права Яреми Могилі на престол [3, с. 75].

Прихід польського ставленика на трон Молдавського князівства загострило відносини між Річчю Посполитою та Угорщиною. Стефан Резван, отримавши підтримку угорців, спробував повернути собі титул господаря, проте, за допомогою того ж коронного війська Могила оточив загопи Резвана під Сучавою та розбив їх. Сам же Стефан Резван був страчений (за даними Мирона Костіна – декапітований). Той же Костін не без зловтішання зауважує, що Резван повторив долю Арона Тирана [3, с. 76-77].

Разом з тим Могила, не бажаючи йти на конфронтацію з Османською імперією, вийшов із антитурецького союзу з Міхаєм Хоробрим і направив у Стамбул лист, в якому попросив у султана підтвердження свого правління [6, с. 143.]. Туреччина, ведучи постійні війни, в той момент не могла силою вплинути на ситуацію в Молдові. Крім того, внутрішньополітична ситуація в імперії ускладнилась бунтами селян, тому ствердний відгук на лист Могилі з Константинополя не виглядає чимось дивним.

Михай Хоробрий тим часом терпів поразки. Постійні військові експедиції і пов'язані з ними економічні втрати викликали незадоволення волоських бояр. За даними молдовського історика, вони неодноразово звертались до польського короля Сігізмунда III Вази з

.....
пропозицією скинути Міхая і поставити на його місце чергового Могилу – на цей раз Симеона, молодшого брата Яреми [10, с. 146]. Тим більше, Міхай планував підкорити собі Молдавське князівство, щоб отримати черговий плацдарм та джерело ресурсів для продовження боротьби з Портою.

Однак міжнародна ситуація була не на руку волоському господарю, і в жовтні 1598 р. він підписав договір з султаном, згідно якого визнавав себе васалом Блискучої Порти та зобов'язувався виплачувати данину, отримавши таким чином час для перепочинку. Цей час він використовував з користю, займаючись зміцненням своєї влади та боєздатності війська. Ще в травні 1598 р. Міхай уклав васальний союз з Рудольфом II Габсбургом, і австрійський імператор надавав васалу серйозну підтримку [9, с. 72].

Водночас Ярема Могилу і новий князь Трансільванії Андрій Баторій уклали союз проти Міхая, з метою посадити на волоський трон згаданого вище Симеона Могилу. Проте Міхай наніс превентивний удар, захопивши в жовтні 1599 р. Трансільванію. Андрій Баторій був убитий. Новий володар Семиграддя робив спроби заручитися підтримкою польського короля, однак, той не відповідав взаємністю внаслідок небезпеки, яку викликали успіхи волоського князя. Не останню роль у холодному ставленні Сигізмунда відігравав і Ярема Могилу [9, с. 73].

У відповідь на підступи Могилу Міхай Хоробрий в травні 1600 р. напав на Молдову. Стрімкий наступ завершився 27 травня, коли після двотижневої облоги він здобув Ясси. У війську Яреми Могилу відбувся заколот, в результаті якого загинуло 400 польських жовнірів, а сам господар був змушений втекти в Хотин [11, с. 309].

Успіх Міхая був нетривкий. Спроба об'єднати в одне державне утворення Волощину, Трансільванію і Молдову, залишивши управління місцевій знаті, була приречена на невдачу. Угорські феодали в Трансільванії були незадоволені політикою централізації влади. Волоські бояри з тієї ж причини бажали позбавитись загарбника. Молдавські бояри бачили в волоському господарі загрозу власному благополуччю. Тому природньо, що невдовзі після захоплення Молдови почались заколоти та бунти проти Міхая.

Удар був нанесений одночасно з двох напрямів. Восени 1600 р. повстала угорська знать, підтримувана місцевим німецьким населенням, а через кілька днів Ян Замойський і Ярема Могилу вступили у Молдову. Ярема повернув собі титул господаря та залишився в Яссах, а Замойський продовжив наступ у Волощину. Міхай Хоробрий втік у Відень, а на волоський престол сідає Симеон Могилу [10, с. 147].

Подальше правління Яреми Могилу можна назвати відносно спокійним. Будучи розважливим правителем, він лавірував між Константинополем та Варшавою, одночасно зберігаючи відданість польським союзникам та обачливо уникаючи конфліктів з турками. Для Молдови повторне княжіння Могилу стало досить важким тягарем – щорічна данина в 30 тис. злотих, а також підтримка польських найманців повністю лягла на плечі простих молдаван.

Тим не менше, Ярема Могилу був одним із небагатьох господарів, який помер своєю смертю у столиці, залишаючись законним правителем, що є свідченням стабільності та державного порядку. Попри заяви румунських істориків про час правління Могилу як похмуру сторінку в історії Молдавського князівства [7, с. 312], господар доклав зусиль до розвитку своєї держави. Було відновлено частину торгівельних маршрутів, що позитивно відобразилось на економічній ситуації. Особливо відзначають його роль у розвитку культури та освіти. При Яремі Могилі розвивались школи, зокрема, в Яссах та Котнарі. Діти молдавської знаті отримали змогу навчатись в навчальних закладах Львова, Кракова та Кам'янця. Виключно важливою є роль Яреми Могилу у збереженні православ'я. Він просив перед польським сеймом «... захищати й зберігати віру рутенську (тобто українську – авт.)» [8, с. 44, 102-104]. Крім того, Ярема Могилу став одним із головних фундаторів православної Успенської церкви у Львові.

Говорячи про роль Яреми Могилу в історії України, не можна не згадати факту його участі у заснуванні Могилева-Подільського. У 1598 р. він придбав с. Іванківці на Дністрі, де заклав місто. Він видав одну із дочок, Марію, заміж за відомого польського діяча, брацлавського старосту Стефана Потоцького. Іванківці стали частиною посагу Марії Могилу. С. Потоцький заснував тут замок і назвав місто в честь тестя. Він також добився для міста магдебурзького права. Могилів-на-Дністрі став важливим прикордонним пунктом Речі Посполитої.

Рід Могил приніс Україні також видатного діяча, митрополита Петра Могилу. Він був сином Симеона, брата Яреми Могилу, який зайняв трон після смерті останнього. Після

вторгнення і захоплення Молдови Кантемиром Мурзою Симеон загинув, а його сім'я втекла в Річ Посполиту до родичів – Потоцьких, Корецьких, Вишневецьких [12]. Згодом Петро Могила стане відомий, як захисник українського православ'я.

Із сім'єю Вишневецьких пов'язаний ще один нащадок Яреми Могили – його онук Ярема Вишневецький, названий в честь діда. Його внесок в історію України оцінюється неоднозначно – Ю. Мицик вважає його «катом України» [13, с. 19], тоді як Ю. Рудницький і Н. Яковенко впевнені, що постать князя Вишневецького варто оцінювати інакше [14, с. 4; 15].

Постать Яреми Могили не залишила в історії помітного сліду, як Стефан Великий чи Міхай Хоробрий. Скоріше він був посередністю, яка цілком відповідала своїй епосі – багатий боярин, пов'язаний родинними узами з молдавською та польською знаттю, він опинився в потрібний час і в потрібному місці, зайнявши молдавський престол під патронатом могутніх союзників. Час його правління неоднозначно сприйнятий як сучасниками, так і дослідниками історії Молдови, проте беззаперечним є внесок в розвиток освіти та культури. Значним є і його вплив на історію України – будучи прихильником православної церкви, він підтримував осередок православ'я, Львівське братство, ставши одним із фундаторів Успенської церкви. Також Ярема Могила заснував місто Могилів-Подільський, важливий прикордонний центр сучасної України. Крім того, племінник господаря, Петро Могила, став одним із найвидатніших релігійних та державних діячів України першої половини XVII ст.

У перспективі подальших досліджень актуальним видається вивчення різноманітних українсько-молдавських зв'язків у другій половині XVII-XVIII ст.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ион Некулче. О самэ де кувинте. Летописецул Цэрий Молдовой. – Кишинэу, Картя Молдовэняскэ, 1974. – 515 с.
2. Григоре Уреке. Летописецул Цэрий Молдовой. – Кишинэу, Картя Молдовэняскэ, 1971. – 264 с.
3. Мирон Костин. Летописецул Цэрий Молдовой де ла Аарон-водэ ынкаоче. – Кишинэу, Картя Молдовэняскэ, 1971. – 328 с.
4. Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1976. – Tom XXI/3. – Zeszyt 90. – 832 S.
5. Hurmuzaki, E. Documente privitoare la istoria românilor. – București, 1880. – Vol III-I. // Режим доступу: <https://ru.scribd.com/doc/130777599/Hurmuzaki-DIR-Vol-3-1-1576-1599>
6. Mustafa A. Mehmet. Documente turcești privind istoria României, Vol. I. –București, 1976. – 492 p.
7. Giurescu, C.C. Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până la moartea regelui Carol I. – București, 1946. – 515 p.
8. Panaitescu, P.P. Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul. – București, 1936. – 177 p.
9. Краткая история Румынии с древнейших времен до наших дней // відп. ред. В. Ф. Виноградов. – Москва, Наука, 1987. – 543 с.
10. Стати Василе. История Молдовы. – Кишинев, 2003. – 480 с.
11. Мохов Н. А. Молдавия эпохи феодализма. От древнейших времен до начала XIX века. – Кишинев, Картя Молдовэняскэ, 1964. – 442 с.
12. Шевченко В. Петро Могила: Штрихи до портрета людини, діяча, богослова: (Дворіччю канонізації присвячується) // Українська мова та література. – 1999. – 14 квітня. – 3-4 с.
13. Мицик Ю. Облога Збаража (1649 р.): відоме й невідоме // Український історичний журнал. – № 5, 2008. – 15-39 с.
14. Рудницький Ю. Ієремія Вишневецький: спроба реабілітації. – Львів, ЛА «Піраміда», 2008. – 300 с.
15. Наталя Яковенко. Релігійні конверсії: спроба погляду зсередини. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://skaz.com.ua/literatura/8/index.html?page=4>

Ступко К. В. Правление Иеремии Могилы и его влияние на историю Украины первой половины XVII ст.

В данной статье автор, базируясь на разработках предшественников, рассматривает политическую биографию молдавского господаря Иеремии Могилы (Иеремии Мовилэ), условия пребывания на молдавском престоле и влияние на дальнейшую историю молдавского государства. Также рассматривается влияние рода Могила на развитие событий в Украине в первой половине XVII в.

Ключевые слова: Иеремия Могила, молдавский господарь, история Молдовы, Петр Могила, Речь Посполитая, история Украины

Stupko K. V. Ruling of jeremia mohyla and his impact on the history of Ukraine the first half of the XVII century.

In this article author, based on historical developments of predecess, examines political biography of Moldavian hospodar Jeremia Mohyla (Ieremia Movile), conditions of stay on the throne of Moldova and the impact on the subsequent history of the Moldovan state. Also contemplated the impact on the kind of Grave developments in Ukraine in the first half of the XVII century.

Keywords: Jeremia Mohyla, Moldovan hospodar, history of Moldova, Petro Mohyla, Polish-Lithuanian Commonwealth, history of Ukraine.

УДК: УДК 341.355(4)(73)(1-652)"1914-1917"

Г. І. Казаков

**РОЛЬ НЕЙТРАЛЬНИХ КРАЇН ЄВРОПИ В АМЕРИКАНО-НІМЕЦЬКИХ ТОРГОВИХ
ВІДНОСИНАХ У РОКИ ІЗОЛЯЦІОНІЗМУ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
(1914-1917 РР.).**

У поданій статті простежується участь нейтральних держав в американо-німецькій торгівлі у роки Першої світової війни. Автором статті було зроблено висновок про те, що нейтральні країни Європи стали важливим пунктом у торгівлі двох держав. Орієнтація в торгівлі на нейтральні країни, а не прямої торгівлі між США та Німеччиною було обумовлено з одного боку нейтралітетом США та англійською морською блокадою Німеччини – з іншого боку. Вступ США у війну у квітні 1917 р. суттєво зменшує обсяги торгівлі з нейтральними країнами Європи, що було обумовлено припиненням торгівлі з Німеччиною.

Ключові слова: Перша світова війна, США, Німеччина, ізоляціонізм, нейтралітет, торгівля, блокада.

З моменту початку Першої світової війни минуло трохи більше 100 років, однак багато її проблем цікавлять, як науковців, так і пересічних громадян усього світу і на сьогодні. За умов розкриття раніше засекречених архівних справ, публікації нових джерел, стає можливим вивчення тих аспектів Першої світової війни, які ще не отримали достатнього висвітлення у вітчизняній науковій літературі. Одним із таких аспектів є американо-німецькі торгові відносини. В умовах державного нейтралітету США у війні, ключовою фігурою в торгівлі цих країн стали нейтральні європейські держави, які на той час були певного роду митницею між США та Німеччиною. Незважаючи на значну зацікавленість проблемами Першої світової війни, роль «держав-нейтралів» у американо-німецьких торгових відносинах років Першої світової війни наразі є маловивченим питанням.

На сьогодні не має жодних вітчизняних спеціальних досліджень, сферою яких було б висвітлення торгових відносин між США та Німеччиною у роки Першої світової війни, однак певні аспекти цієї теми вже були розроблені у комплексних дослідженнях А. Лінка [0; 0], Дж. Деніелса [0], К. Швабе [0], Д. Усатюк [0], А. Уткіна [0], В. Согріна [0; 0].

Метою поданої розвідки поставлено завдання проаналізувати роль нейтральних європейських держав в американо-німецькій торгівлі в період т.зв. «американського ізоляціонізму» 1914-1917 рр.

З початком війни у Європі, урядом США відбувається проголошення курсу на ізоляціонізм, відповідно до якого передбачалось невтручання США у справи воюючих країн. Окрім того, в контексті ізоляціонізму проголошувалась концепція протекціонізму – зведення кордонів задля обмеження зовнішньої торгівлі з метою захисту інтересів власних виробників (в тому числі скасування торгових відносин із воюючими країнами тими товарами, які можуть надати одній із сторін переваги під час війни) [0, с. 357]. На практиці ж торгові відносини як з країнами Антанти (зокрема, Англія та Росія), так і Троїстого пакту (переважно Німеччина) не були скасовані. Вони лише набувають нових форм. Причиною цього була зацікавленість впливових американських династій. Так, Моргани проводили торгівлю з Великобританією, тоді як Рокфеллери мали давні торгові відносини із Німеччиною.